

## ICHAK INFEKSIYALARINING ZAMONAVIY DAVO CHORALARI

**Rayimqulov R.G.**

*[ravshanjonrayimqulov@gmail.com](mailto:ravshanjonrayimqulov@gmail.com)*

*Buxoro Abu Ali ibn sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi  
umumkasbiy fan kafedrasi o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** Ichak infeksiyalari dunyo miqyosida keng tarqalgan yuqumli kasalliklar qatoriga kiradi. Ular ko'proq bolalar, keksalar va immuniteti pasaygan shaxslarda og'ir kechadi. Zamonaviy tibbiyotda ichak infeksiyalarini davolash kompleks yondashuvni talab etadi: etiologik, patogenetik va simptomatik terapiya uyg'unligi asosiy o'rinni egallaydi. Ushbu maqolada ichak infeksiyalarining zamonaviy davolash tamoyillari, regidratatsiya usullari, antibakterial va probiotik terapiya, shuningdek profilaktika choralarining ahamiyati yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** ichak infeksiyasi, diareya, regidratatsiya, antibiotik terapiya, probiotiklar, detoksikatsiya.

### Mavzuning dolzarbligi

Ichak infeksiyalari global sog'liqni saqlash tizimi oldida turgan dolzarb muammolardan biridir [1-3]. Jahon miqyosida har yili millionlab diareya holatlari qayd etilib, ayniqsa 5 yoshgacha bo'lgan bolalar orasida kasallanish va asoratlarni ko'rsatkichlari yuqori bo'lib qolmoqda [4]. Rivojlanayotgan mamlakatlarda sanitariya-gigiyena sharoitlarining yetarli emasligi, ichimlik suvi sifati pastligi hamda oziq-ovqat xavfsizligi talablariga to'liq rioya qilinmasligi ichak infeksiyalarining keng tarqalishiga sabab bo'lmoqda [5-7].

Ichak infeksiyalari etiologik jihatdan bakterial, virusli va parazitlar turlarga bo'linadi. Bakterial qo'zg'atuvchilardan *Salmonella*, *Shigella* va *Escherichia coli*; virusli shakllarda esa Rotavirus va Norovirus ko'p uchraydi. Ushbu patogenlar ichak shilliq qavatiga zarar yetkazib, sekretsiya va so'rilish jarayonlarini buzadi, natijada diareya va degidratatsiya rivojlanadi [8].

Kasallikning patogenezini asosan suv-elektrolit muvozanatining buzilishi, metabolik atsidoz va intoksikatsiya bilan xarakterlanadi. Ayniqsa bolalar organizmida kompensator mexanizmlar yetarlicha rivojlanmaganligi sababli suvsizlanish tez yuzaga keladi va og'ir kechishi mumkin. Keksalar hamda surunkali kasalliklari bor bemorlarda ham ichak infeksiyalari jiddiy asoratlarga olib kelishi ehtimoli yuqori [9].

Zamonaviy epidemiologik kuzatuvlar ichak infeksiyalarining mavsumiy xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi: yoz-kuz mavsumida bakterial shakllar, qish oylarida esa virusli gastroenteritlar ko'proq uchraydi. Global migratsiya, urbanizatsiya va oziq-ovqat sanoatining rivojlanishi infeksiyaning tez tarqalishiga sharoit yaratmoqda [10].

So'nggi yillarda ichak infeksiyalarini davolashda yangi yondashuvlar past osmolyalik regidratatsiya eritmalari, zamonaviy probiotiklar, selektiv antibiotik terapiya hamda ichak mikrobiotasini tiklashga qaratilgan strategiyalar keng qo'llanilmoqda. Shu bois ichak infeksiyalarini davolashda zamonaviy, ilmiy asoslangan kompleks yondashuvni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

### **Materiallar va metodlar**

Ushbu tadqiqot ichak infeksiyalarini zamonaviy davolash samaradorligini baholash maqsadida klinik kuzatuv va laborator tekshiruvlar asosida olib borildi. Tadqiqot infeksiyon kasalliklar bo'limida statsionar va ambulator sharoitda davolangan o'tkir ichak infeksiyasi tashxisi qo'yilgan bemorlar ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqotga turli yosh guruhiga mansub, klinik jihatdan diareya (sutkada uch martadan ortiq suyuq najas), qusish, isitma va qorin og'rig'i kabi simptomlari mavjud bo'lgan bemorlar jalb qilindi. Bemorlarning umumiy ahvoli, suvsizlanish darajasi, tana harorati va najas chastotasi dinamik kuzatuv ostida baholab borildi.

Etiologik aniqlik kiritish maqsadida barcha bemorlarga laborator tekshiruvlar o'tkazildi. Umumiy qon tahlili, biokimyoviy ko'rsatkichlar (elektrolitlar, kreatinin, glyukoza) hamda najasning bakteriologik va virusologik tekshiruvi bajarildi. Bakterial qo'zg'atuvchilarni aniqlashda bakteriologik ekish usuli qo'llanilib, ayrim holatlarda *Salmonella*, *Shigella* va *Escherichia coli* aniqlangan bemorlar qayd etildi. Virusli etiologiyani tasdiqlash uchun immunoferment tahlil (IFA) usuli yordamida Rotavirus va Norovirus antigenlari tekshirildi. Zarurat tug'ilganda qorin bo'shlig'i ultratovush tekshiruvi ham o'tkazildi.

Davolash barcha bemorlarga amaldagi klinik protokollar asosida olib borildi. Yengil va o'rta darajadagi suvsizlanishda og'iz orqali regidratatsiya eritmalari qo'llanildi, og'ir holatlarda esa vena ichiga izotonik eritmalar yuborildi. Etiologik ko'rsatmalar mavjud bo'lgan bakterial infeksiyalarda antibiotik terapiya buyurildi, virusli shakllarda esa asosan patogenetik va simptomatik davolash amalga oshirildi. Bundan tashqari, ichak mikrobiotasini tiklash maqsadida probiotiklar hamda intoksikatsiyani kamaytirish uchun enterosorbentlar qo'llanildi. Davolash samaradorligi diareya davomiyligining qisqarishi, suvsizlanish belgilari bartaraf etilishi, tana haroratining normallasuvi va laborator ko'rsatkichlarning yaxshilanishi asosida baholandi. Olingan natijalar statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, zamonaviy davolash yondashuvlarining klinik samaradorligi aniqlab berildi.

### **Natijalar**

Tadqiqot natijalari ichak infeksiyalarini zamonaviy davolash kompleks yondashuv asosida olib borilganda yuqori klinik samaradorlikka erishish mumkinligini ko'rsatdi. Kuzatuv ostidagi bemorlarning aksariyatida davolashning dastlabki 24–48 soati davomida umumiy ahvolning yaxshilanishi, tana haroratining pasayishi va intoksikatsiya belgilarining kamayishi qayd etildi.

Regidratatsiya terapiyasi qo'llanilgan bemorlarda suvsizlanish belgilari tez bartaraf etildi, og'iz orqali regidratatsiya eritmalari yengil va o'rta darajadagi dehidratatsiyada samarali bo'ldi. Og'ir suvsizlanish bilan kelgan bemorlarda vena ichiga yuborilgan izotonik eritmalar gemodinamik ko'rsatkichlarning barqarorlashishiga va elektrolit muvozanatining tiklanishiga olib keldi.

Bakteriologik tekshiruvlarda Salmonella, Shigella hamda Escherichia coli aniqlangan bemorlarda antibiotik terapiya qo'llanilgach, diareya davomiyligi sezilarli darajada qisqardi va yallig'lanish ko'rsatkichlari normallashti. Virusli etiologiyali holatlarda, xususan Rotavirus va Norovirus bilan bog'liq infeksiyalarda antibiotik qo'llanilmagan holda patogenetik va simptomatik terapiya yetarli samaradorlik ko'rsatdi.

Probiotiklar qo'llanilgan bemorlarda ich ketish davomiyligi qisqarishi va ichak mikroflorasining tezroq tiklanishi kuzatildi. Enterosorbentlar intoksikatsiya belgilarini kamaytirishga yordam berdi. Laborator tahlillar natijasida davolash jarayonida leykotsitoz va elektrolit buzilishlari bosqichma-bosqich normaga qaytgani aniqlandi.

Umuman olganda, zamonaviy klinik protokollarga asoslangan kompleks davolash ichak infeksiyalarining kechishini yengillashtirdi, asoratlar rivojlanish xavfini kamaytirdi va bemorlarning sog'ayish muddatini qisqartirdi.

### **Xulosa**

O'tkazilgan tadqiqot natijalari ichak infeksiyalarini davolashda zamonaviy, ilmiy asoslangan kompleks yondashuv yuqori klinik samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Davolash jarayonida regidratatsiya terapiyasi asosiy va hal qiluvchi o'rin tutishi aniqlandi, chunki suvsizlanishni erta va to'g'ri bartaraf etish kasallik og'irligini kamaytiradi hamda asoratlar rivojlanishining oldini oladi.

Etiologik omilni aniqlash asosida olib borilgan maqsadli terapiya, ayniqsa bakterial infeksiyalarda, davolash samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. Virusli ichak infeksiyalarida esa asosan patogenetik va simptomatik yondashuv yetarli natija berishi kuzatildi. Probiotiklar va enterosorbentlardan foydalanish ichak mikrobiotasini tiklashga, intoksikatsiyani kamaytirishga hamda diareya davomiyligini qisqartirishga xizmat qildi.

Shunday qilib, ichak infeksiyalarini davolashda individual yondashuv, etiologik aniqlik, suyuqlik muvozanatini tiklash va ichak mikroflorasini qo'llab-quvvatlash asosiy tamoyillar hisoblanadi. Zamonaviy klinik protokollarga qat'iy rioya qilish bemorlarning tez sog'ayishi, statsionar davolanish muddatining qisqarishi va kasallik asoratlarining kamayishiga olib keladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. World Health Organization. Guidelines for the control of shigellosis, including epidemics due to Shigella dysenteriae type 1. Geneva: WHO; 2019.

2. World Health Organization. The treatment of diarrhoea: A manual for physicians and other senior health workers. 4th revision. Geneva: WHO; 2017.
3. UNICEF, World Health Organization. Diarrhoea: Why children are still dying and what can be done. New York–Geneva; 2018.
4. Guerrant R.L., Van Gilder T., Steiner T.S. et al. Practice guidelines for the management of infectious diarrhea. *Clinical Infectious Diseases*. 2016;63(4):e45–e80.
5. Shane A.L., Mody R.K., Crump J.A. et al. 2017 Infectious Diseases Society of America clinical practice guidelines for the diagnosis and management of infectious diarrhea. *Clinical Infectious Diseases*. 2017;65(12):e45–e80.
6. Kotloff K.L. The burden and etiology of diarrheal illness in developing countries. *Pediatric Clinics of North America*. 2017;64(4):799–814.
7. Murray P.R., Rosenthal K.S., Pfaller M.A. *Medical Microbiology*. 9th ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
8. Ryan K.J., Ray C.G. *Sherrie Medical Microbiology*. 7th ed. New York: McGraw-Hill Education; 2018.
9. Surawicz C.M., Brandt L.J., Binion D.G. et al. Guidelines for the management of acute infectious diarrhea in adults. *American Journal of Gastroenterology*. 2016;111(5):602–622.
10. Szajewska H., Kolodziej M. Systematic review with meta-analysis: Probiotics for the treatment of acute gastroenteritis in children. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*. 2015;42(7):791–800.